

پشت هر کلمه و اتفاق یک تصویر و تصور از آنچه که هست وجود دارد، جریانی که ذات هر چیزی را تاحدی در ذهن مان تداعی می‌کند. گاهی این ذات مثل محرم و عاشورا آن قدر گسترده است و ابعاد مختلفی دارد که می‌شود روزها و سال‌ها از آن گفت و شنید. عاشورا هیچ وقت تنها یک واقعه تاریخی نبوده و از سوی دیگر تنها به هیأت‌ها، روضه‌ها و عزاداری‌ها محدود نمی‌شود. این قصه پرشور سرد را دارد و در یک کلام می‌شود گفت که عاشورا به مثابه یک فرهنگ است، فرهنگی که با گذر سال‌ها از آن هنوز که هنوز است به قوت خودش باقی است و حرف‌ها دارد برای گفتن، پرداختن و عمل کردن به آن. در این مرور هم نگاهی داشتیم به بخشی از زوایای فرهنگی قصه‌ای که پایان ندارد.

نگاهی به محرم و عاشورا در قالب فرهنگی که گستردگی ویژه‌ای دارد

فرهنگ عاشورایی

فرهنگی به اسم نذری

نذری دادن جزو امور آیینی با قدمتی است که در ادیان مختلف، از اسلام گرفته تا یهودیت، مسیحیت و... رواج دارد. این اتفاق اما در تاسوعا و عاشورا جایگاه ویژه‌ای دارد و به اوج خودش می‌رسد. قدمت نذری‌های ماه محرم به سالیان قبل و حوالی زمانی برمی‌گردد که واقعه کربلا رخ داده و از همان زمان در شهر مدینه رایج بود که عده‌ای از مردم غذای نذری می‌دادند. همچنین تا قبل از صفویه کمتر گزارشی از نذری محرم در تاریخ وجود دارد و از همان زمان بود که بانیان هیئات با نان و خرما شروع به پذیرایی از عزاداران می‌کردند.

این رسم امروز هم در هر شهری به شکلی اجرا می‌شود. مثلاً در اصفهان «بریانی» جزو نذری‌های قدیمی آنهاست، در مشهد «شله‌مشهدی» معروف، در یزد «آش‌گندم»، در اردبیل غذایی به اسم «پیچاق‌قیمه»، در اراک «آش بی‌بی‌سه‌شنبه»، در سمنان «خورش آلوترش» و خلاصه در هر کدام غذایی برای نذری تاسوعا و عاشورا شهرت دارد.

همین ماجرا اما ابعاد دیگری هم دارد. رونق اقتصاد یکی از این موارد است. در واقع کسی که بانی نذری است با خریدی که می‌کند قدمی در راستای این رونق برمی‌دارد. از سوی دیگر فرهنگ مهربانی و کمک‌رسانی به دیگران هم از مواردی است که نذری دادن باعث می‌شود. خلاصه آن‌که غذاهای نذری پیشینه‌ای دارند که ابعاد مختلفی را در بر می‌گیرند.

آیین‌های رنگارنگ و یکدست

می‌توان شروع عزاداری‌های عاشورایی را از هزار و چهارصد سال پیش و در روز عاشورا بعد از واقعه در نظر گرفت. پس از ورود کاروان اسیران به کوفه و سخنرانی امام سجاد (ع) و حضرت زینب و ام‌کلثوم علیهم‌السلام، صدای ضجه و گریه مردم شهر بلند شد که نوعی عزاداری برای شهدای کربلا بود. زمانی هم که کاروان اسرا به شام رسید، اهل بیت به مدت سه روز به عزاداری مشغول بودند. اما شروع عزاداری‌ها از اول محرم هم فلسفه خودش را دارد. بخش اعظمی از فلسفه حرکت امام حسین (ع) به پیش از شهادت ایشان مربوط می‌شود که وجوه آن جای تأمل و تفکر دارد. در کشور ما هم برخی مورخان شروع عزاداری را از زمان آل‌بویه می‌دانند. آیینی که در هر شهر و حتی روستایی رسم و شکل خودش را دارد اما از آنجا که در هدف یکی هستند، در نهایت یکدستی را ایجاد می‌کنند که مانند یک نمایش حماسی عظیم جلوه جالب توجهی هم دارد. هر کدام از آیین‌ها که تعددشان به اندازه نقطه به نقطه ایران است، تجلی از روح اجتماع و فرهنگی آن منطقه دارد برای همین در حوزه مطالعات اجتماعی و فرهنگی می‌شود روی این بخش حساب ویژه‌ای باز کرد برای شناخت بهتر مردم آن منطقه و رسوماتی که دارند. در این بخش هم یک فرهنگ به چشم می‌خورد، فرهنگی که بعد قابل توجهی از همان فرهنگ پر عظمت یعنی عاشورا را منعکس می‌کند.

از هنر عاشورایی تا درس‌های فردی

موسیقی، نقاشی و حتی داستان‌ها و کلماتی که زاینده همان ذات گسترده عاشورایی هستند، بخش دیگری از این جریان را به خود اختصاص داده است. در این بین جایگاه موسیقی در آیین‌های عاشورایی قابل توجه است چرا که از قدیم تا امروز این مراسم‌ها به واسطه موسیقی ریتمیک و با حرکات سمبلیک مثل زنجیر زنی، سینه زنی و سنج زنی بیشترین تنوع موسیقی دینی ایران را در بر می‌گیرد. در گذشته و در میان همه اقوام نقش موسیقی زمان اجرای آیین‌های دینی به قدری مهم بود که بدون موسیقی و شعر هیچ مراسمی اجرا نمی‌شد. تعزیه هم بخش دیگری از این اتفاق است که موسیقی و ضرباهنگ ویژه خودش را دارد. شیپور، سنج و طبل بخشی از وسایلی‌اند که در شکل دادن این موسیقی در تعزیه‌ها از آن بهره‌مند می‌شوند. نوحه، روضه و شورخوانی‌ها هم از دیگر مواردی‌اند که با ابداعات پرسابقه‌ای در لحن و نوا همراه هستند. اما در کنار اینها بخش دیگری که در عاشورا پراهمیت است و فلسفه اصلی این جریان را شکل می‌دهد، درس‌هایی است که از وجوه مختلف این واقعه باید گرفت. برای این بخش هم در کنار وعظ‌ها و سخنرانی‌هایی که در این ایام وجود دارد، مطالعه از راه‌گشایترین اتفاقاتی است که می‌تواند شما را به یک سفر درونی ببرد.

موسسه فرهنگی - مطبوعاتی جام جم، برگزار می‌کند

مدرسه ی تربیت منتقد، به عنوان اولین و جامع ترین مرکز تربیت تحلیلگران و منتقدین سینما، با شناخته شده ترین مدرسین سینما، قصد دارد، کارشناسان، منتقدان و روزنامه نگارانی را پرورش دهد تا بتوانند درست فیلم ببینند و عمیق و دقیق، آن را تحلیل کنند.

برای ثبت نام فایلی شامل مشخصات، مهارت ها، سوابق و نمونه کارها (در صورت وجود) را به نشانی QR کد زیر ارسال فرمایید.

جهت کسب اطلاعات بیشتر و ثبت نام لطفا با شماره ۰۲۱۳۳۰۰۴۱۰۷ تماس بگیرید.

برای ثبت نام اسکن کنید

